

Un document referitor la Iordache Golescu și la fiii săi Dimitrie și Radu

Printre reprezentanții de seamă ai ilustrei familii boierești a Goleștilor, care a jucat un rol de cea mai mare însemnătate în viața politică și culturală a Țării Românești în epoca renașterii naționale, se numără și Gheorghe, cunoscut îndeosebi sub diminutivul Iordache. Născut pe la 1775 sau 1776¹, era fiul marelui ban Radu Golescu și fratele mai mare al lui Constantin (Dinicu) Golescu². Studiază la școala domnească de la București, unde își formează o cultură clasică temeinică³, după care intră în viața publică, devenind în 1816, în timpul domniei lui Ioan Gheorghe Caragea, membru al Divanului țării, cu titlul de vel logofăt al Țării de Jos⁴, apoi, în 1818, membru al Eforiei Școalelor, în care calitate sprijină eforturile lui Gheorghe Lazăr de întemeiere a învățămîntului național⁵. Curînd după aceea, sub Alexandru Șușu deține înalta funcție de vel vornic al Obștirilor⁶.

În timpul revoluției din 1821, Iordache Golescu se refugiază, ca și alți mari boieri, la Brașov⁷. Evenimentele trăite atunci le-a consemnat într-o „Însemnare”, care constituie unul dintre principalele izvoare narrative interne ale revoluției lui Tudor Vladimirescu⁸. Revenit în țară, activează în continuare ca membru al Eforiei Școalelor, refăcută de noul domn Grigore Ghica⁹, în 1829 devine membru al Divanului Săvîrșitor¹⁰, iar apoi deține diferite funcții în justiția țării¹¹. Moare în august 1848, la Orșova, în drum spre Mehadia, unde mergea spre căutarea sănătății¹².

Patriot de seamă, Iordache Golescu a fost, ca și fratele său Dinicu, promotor al luminismului românesc, prin promovarea scrisului în limba română, sprijinirea învățămîntului și culturii¹³. El însuși este autor al unei gramatici românești, autor al unor piese de teatru și al altor scrieri, memorialist și traducător. Unele opere au văzut, în decursul timpului, lumina tiparului¹⁴, cele mai multe au rămas însă inedite¹⁵.

¹ George Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, vol. II, București, 1939, p. 181, n. 1; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 405. Pe piatra de mormînt se arată vîrsta sa, de 80 de ani, ceea ce dă ca an al nașterii 1768, dar, atunci, tatăl său, Radu, nu era căsătorit cu Zoița C. Florescu. (George Fotino, *op. cit.*, vol. II, p. 181, n. 1). Vezi și Anastasie Iordache, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, București, 1979, p. 17, unde se acceptă anul 1768.

² N. Bănescu, *Viața și scrierile marelui vornic Iordache Golescu*, Vălenii de Munte, 1910, p. 9.

³ *Ibidem*, p. 11. Vezi și Nicolae Moisescu, *Activitatea literară a marelui vornic Iordache Golescu*, în „Studii și comunicări”, IV, Curtea de Argeș, 1992, p. 50—53.

⁴ N. Bănescu, *op. cit.*, p. 13.

⁵ *Ibidem*, p. 16—17.

⁶ *Ibidem*, p. 19.

⁷ *Ibidem*, p. 24—25.

⁸ Republicată recent în *Izvoare narrative interne privind revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Craiova, 1987, p. 174—184.

⁹ N. Bănescu, *op. cit.*, p. 27—32.

¹⁰ *Ibidem*, p. 37.

¹¹ *Ibidem*, p. 39—42.

¹² *Ibidem*, p. 42—43.

¹³ Anastasie Iordache, *op. cit.* p. 16.

¹⁴ *Dicționarul literaturii române...*, p. 406—407; N. Bănescu, *op. cit.*, p. 47 și urm.

¹⁵ *Dicționarul literaturii române...*, p. 406.

Iordache Goleșcu s-a îngrijit totodată și de pregătirea temeinică a fiilor săi, Dimitrie, Radu și Alexandru. La 25 mai 1825, Hugo, consulul Franței la București, raporta că marele boier Goleșcu, s-a aruncat la picioarele domnului Grigore Ghica, cerînd permisiunea de a trimite la învățătură în Franța pe doi dintre fiii săi. Domnul și-a dat consimțămîntul, dar în pașaport urma să se treacă destinația Mehadia, pentru a nu provoca supărarea Înaltei Porți¹⁶. Cei doi fii erau Dimitrie și Radu¹⁷, iar școala unde au fost trimiși era institutul Lemoine din Paris¹⁸.

În arhiva Goleștilor se păstra încă, în deceniul al treilea al secolului nostru, o adeverință eliberată marelui vornic Gheorghe Goleșcu de către mitropolitul Grigorie și vizată de consulul Hugo, în care se arăta că Dimitrie și Radu erau fiii săi legitimi, născuți, primul 25 octombrie/ noiembrie 1807, iar al doilea la 8/21 martie 1814¹⁹. Ulterior acest act s-a pierdut, deoarece nu apare în corpusul de documente al boierilor Golești, iar editorul lor George Fotino, nici măcar nu cunoștea existența lui.

Adeverința a fost eliberată însă pe baza unei anaforale adresate domnului Grigore Ghica, la 12 martie 1827, de către mitropolitul Ungrovlahiei Grigorie, episcopii Grigorie al Argeșului și Chesarie al Buzăului și mai mulți mari boieri, printre care și marele ban Constantin Bălăceanu, socrul lui Iordache Goleșcu și bunicul celor doi băieți. Se menționa că marele vornic Iordache Goleșcu avea trebuință de o dovadă pentru fiii săi Dimitrie și Radu, aflați la învățătură la Paris, și se da încredințare că aceștia erau copiii săi legitimi, născuți la datele arătate mai sus. La 23 martie, domnul punea rezoluția favorabilă, iar pe adeverință era aplicată pecetea domnească²⁰. Acest document a fost cunoscut mai demult, fiind publicată, mai întii, rezoluția domnului²¹, apoi au fost utilizate, de către alt autor, cîteva date din textul propriu-zis al anaforalei²². Considerăm de aceea necesară publicarea, în întregime, a documentului, mai ales că adeverința, chiar dacă s-ar găsi, reprezenta un act oficial, cu un limbaj sobru, redusă la datele strict obligatorii. Adeverința a fost necesară pentru susținerea de către Dimitrie Goleșcu a bacalaureatului în litere, pe care l-a și trecut cu succes la 17 august 1827²³. După aceea, actul a fost în mod sigur restituit, ceea ce explică prezența lui în arhiva familiei. Dimitrie s-a putut înscrie apoi la Școala de drept, susținînd bacalaureatul și în această specialitate, la 26 ianuarie 1829²⁴. A cultivat de asemenea muzica, pentru care avea o deosebită atracție²⁵. Spre sfîrșitul anului 1829 se afla încă la Paris, de unde adresa la 3 octombrie, o frumoasă scrisoare lui Ion Eliade Rădulescu²⁶.

¹⁶ Hurmuzachi, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XVII, București, 1913, p. 18.

¹⁷ Vezi și George Fotino, *op. cit.*, vol. I, București, 1939, p. 49, unde se spune că cei doi fii erau Dimitrie și Alexandru (Arăpîlă) Acesta însă, răscut în 1819, era prea mic pentru a merge atunci la învățătură în Franța. Studiile sale se desfășoară, la Școala politehnică de la Paris, între 1834 și 1839. (*Ibidem*, vol. II, p. 6, n. 1).

¹⁸ G. Maxim-Burdujanu, *Démêtre G. Goleșcu (1807—1892)*, în „Mélanges de l'École roumaine en France”, IX, Paris, 1930, p. 10.

¹⁹ Georges Bengesco, *Les Goleșcu*, Paris, (1922), p. 154—155.

²⁰ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 118, f. 228. (Vezi anexa).

²¹ Dumitru Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români*, București, 1908, p. 232.

²² N. Bănescu, *op. cit.*, p. 32.

²³ Georges Bengesco, *op. cit.*, p. 155.

²⁴ *Ibidem*, G. Maxim-Burdujanu, *op. cit.*, p. 10, George Fotino, *op. cit.*, vol. I, p. 49.

²⁵ Georges Bengesco, *op. cit.*, p. 156—157.

²⁶ V. A. Urechia, *Istoria școlilor de la 1800—1864*, vol. I, București, 1892, p. 127.

Revenit în țară, a fost un timp judecător la Curtea apelativă, iar în 1843 a fost numit ocîrmuitor al județului Brăila, funcție pe care a deținut-o și în timpul revoluției de la 1848²⁷. Rolul său în aceste evenimente a fost mai modest ca al fratelui său, Alexandru, sau ca al verilor săi, dar adeviziunea sa la idealurile revoluționare este deplină, așa cum rezultă dintr-o scrisoare pe care o trimite, la 7/19 august 1848, lui Ion Ghica²⁸. După înăbușirea revoluției este nevoit să părăsească țara, rămînind după aceea în străinătate și stabilindu-se în cele din urmă în Belgia²⁹.

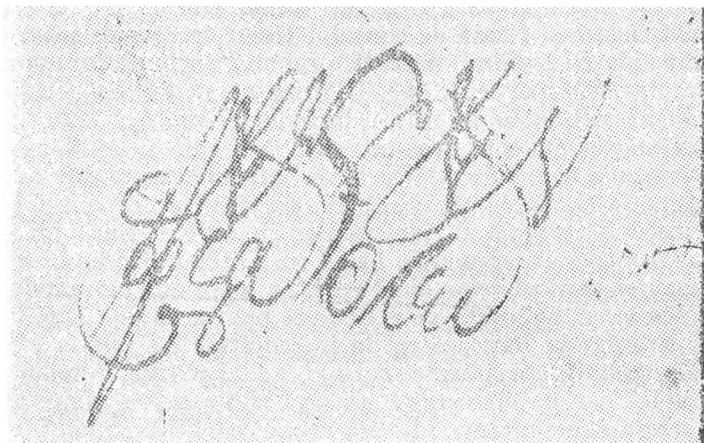


Fig. 1

Dimitrie Golescu a activat totodată și pe tărîmul culturii. A scris mai multe lucrări literare, filozofice și teologice, majoritatea rămase în manuscris³⁰. Merită a fi amintite „Essai sur les gens de lettres et les artistes” și „Pensés et caractères”³¹. A scris, de asemenea cîteva drame, unele în versuri³². A cultivat și poezia³³, evident, cu rezultate destul de modeste. Creația sa se înscrie însă pe linia frumoasei tradiții culturale a familiei.

Radu, al doilea fiu al lui Iordache Golescu, trimis și el la învățătură în Franța la 1825, a fost mai puțin înclinat spre studii ca fratele său Dimitrie³⁴. Întors în țară a îmbrățișat imediat cariera armelor³⁵, ajungînd, în 1838, la gradul de maior³⁶. Ca și frații și verii săi, a participat la revoluția de la 1848, fiind nevoit apoi să ia calea exilului, de unde a revenit abia în anul 1855³⁷.

²⁷ George Fotino, *op. cit.*, vol. I, p. 49.

²⁸ *Ibidem*, vol. II, p. 178–180.

²⁹ *Ibidem*, p. 180, n. 1.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Georges Bengesco, *op. cit.*, p. 198.

³² *Ibidem*, p. 181–187.

³³ *Ibidem*, p. 188–189; George Fotino, *op. cit.*, vol. I, p. 133; vol. II, p. 378, 388.

³⁴ Anastasie Iordache, *op. cit.*, p. 42.

³⁵ *Ibidem*, p. 43.

³⁶ George Fotino, *op. cit.*, vol. II, p. 90, n. 2.

³⁷ Anastasie Iordache, *op. cit.*, p. 290–291.

Aşa cum se ştie, Goleştii au deţinut un rol de mare însemnătate în viaţa politică, socială şi culturală a ţării³⁸. Considerăm de aceea că orice informaţie nouă referitoare la viaţa şi activitatea lor merită cu prisosinţă să fie scoasă la lumină şi pusă în valoare. În virtutea acestui fapt, redăm în continuare, *in extenso*, documentul menţionat şi prezentat mai sus.

TUDOR MATEESCU

ANEXĂ

1827 martie 12, <Bucureşti>. Anafora adresată de mitropolitul ţării, alţi arhieriei şi mai mulţi mari boieri domnului Grigore Ghica, prin care dovedesc că Dimitrie şi Radu sînt fiii legitimi ai marelui vornic Iordache Goleşcu, precizindu-se şi data naşterii lor.

Ion Grigorie Dimitriu Ghica vvd.

Atît familia părinţilor acestor doi copii de mai jos numiţi, fiind ştiută, cît şi vremea naşterii lor fiind dovedită întocmai, precum mai jos să arată de către preaosfinţia sa părintele mitr<opolit>i de iubitorii de Dumnezeu sfinţia lor episcopi<i> Argeşiu şi Buzău şi de dum<nea>lor veliţii boeri ai Divanului domniei mele, întărim şi domnia mea, prin domnească a noastră pecete, fiinţa adevărului, precum mai sus să arată.

<1>827 mart. 23

Vel logofăt

Pecetea gospod

Fiindcă dumnealui biv vel dvornic Iordache Goleşcu fiul răposatului biv vel ban Radu Goleşcu, din treapta cea dintîi a boierilor ţării, ce să numesc veliţi boeri, ne făcu arătare că face trebuinţă a să trimitte la Paris o adeverire pentru copii<i> dumnealui ce i-au trimis acolo spre învăţătură, ca să să ştie ai cui sînt şi de cîţi ani sînt, arătăm că în adevăr amindoi acei copii, anume Dimitrie şi Radu, sînt buni fii ai dumnealui numitului boer i ai dumn<ea>ei dvorniceşii Marioarii, fiica dumnealui vel ban Constantin Bălăceanu, soţia dumnealui numitului boer, născuţi din legiuită cununie, însă cel mai mare, anume Dimitrie, născut la leat 1807, octomv<rie> 25, iar cel mai mic, anume Radu, la leat 1814, mart<ie> 8, aflindu-să atît părinţii cît şi copii<i> de dogmile răsăritului. Şi spre a fi ştiut i s-au dat de la Divanul Ţării Româneşti această carte de mărturie.

1827 mart. 12

Grigorie al Ungrovlahiei
Grigorie episcop Argeşiu
Chesarie Buzău
Constandin Bălăceanu vel ban
Theodor Văcărescu vel dvornic
Scarlat Grădişteanu biv vel vornic, vel logofăt
Ioan Ştirbei vel dvornic
Dimitrie Rali vel log<ofăt>
Iancul Văcărescu vel log<ofăt>
Ioan Cocorăscu vel dvornic

Arh. St. Buc., colecţia Manuscrise, nr. 118, f. 228. Copie.

³⁸ *Ibidem*, p. 415—416.